

СТРАТЕГІЇ ТА КРИТЕРІЇ ЯКІСНОГО ПЕРЕКЛАДУ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Людмила Загородня

кандидат філологічних наук, доцент

доцент кафедри теорії і практики перекладу

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Щоб якісно перекласти текст, тлумачу слід спершу досконало зрозуміти оригінал, а потім максимально точно відтворити його цільовою мовою. У процесі роботи можуть виникнути як очевидні, так і приховані труднощі. Важливо пам'ятати, що деякі з них мають типові, вже готові рішення, тоді як інші потребують творчого та нестандартного підходу. У будь-якому разі перекладач повинен уникати поспішних і поверхових рішень.

Мовознавці поділяють перекладацьку діяльність на два основні етапи. На першому етапі – розробці перекладацької стратегії – визначається загальний підхід до процесу перекладу. На другому етапі відбувається мовне втілення цієї стратегії, що реалізується за допомогою різноманітних перекладацьких прийомів [2, с. 6-7].

Хоча термін «стратегії перекладу» є поширеним у перекладознавстві, лінгвісти визнають відсутність єдиного, чіткого визначення цього поняття [2; 3; 4]. Однак, аналіз наукових робіт дозволяє узагальнити: перекладацькі стратегії – це свідомий вибір тлумачем послідовності дій для вирішення перекладацьких проблем та досягнення адекватного перекладу джерельного тексту цільовою мовою.

Мовознавці наголошують, що ключовий стратегічний принцип у перекладі – це критичне ставлення перекладача до власної роботи [4, с. 111]. Вони підкреслюють: якщо перекладений текст виходить незрозумілим або беззмістовним, причина часто не в помилках оригіналу, а в недостатній кваліфікації самого тлумача. Тому, працюючи з вихідним текстом і створюючи цільовий, перекладач повинен бути уважним і ретельно обмірковувати кожне своє рішення. Якщо обраний ним варіант перекладу суперечить змісту оригіналу або порушує його логіку, необхідно знайти інше перекладацьке рішення.

Метою статті є визначення та систематизація основних стратегій і критеріїв, необхідних для досягнення високої якості перекладу офіційно-ділової документації з англійської мови українською.

На вибір стратегії перекладу та критерії оцінювання праці перекладача вирішальну роль відіграє жанр тексту, мета перекладу, умови його виконання, соціальна норма перекладу, характер передбачуваних читачів (тобто цільова аудиторія) тощо. Враховуючи зазначені чинники, перевага, для прикладу, може надаватися текстуально точному перекладу, який може наближатися до буквального, або ж, навпаки, вільному перекладу, який сміливо відходить від структури джерельного тексту. Під час перекладу тлумач враховує й особливості цільової аудиторії (її вік, знання, досвід, соціальний і професійний статус тощо) та обирає відповідні мовні засоби, адже переклад, здійснений для дітей, групи фахівців, членів політичних організацій, комерційних установ чи для широкого кола населення, буде відрізнятися у виборі засобів мовного вираження.

Функціональний стиль – це ключовий чинник, який визначає перекладацьку стратегію, і його не дарма зазначено першим у списку. Починати переклад тексту потрібно саме з нього, адже вибір лексики, граматики та стилістичних засобів цільової мови залежить від загальної мети оригіналу, його жанру та норм, що існують для цього типу тексту в цільовій мові [2, с. 18]. Тому, наприклад, прийоми, які чудово підходять для перекладу художніх творів, можуть бути абсолютно недоречними в ділових текстах.

Офіційно-діловий стиль як в українській, так і в англійській мовах має багато спільних рис. Для ділових текстів характерне використання однозначних і нейтральних термінів, а також слів у їхньому прямому значенні. Ключовими особливостями цього стилю є чіткість і точність викладу інформації, що допомагає уникнути будь-якої двозначності. Ділові документи створюються для раціонального сприйняття, тому в них немає місця емоціям, образам чи індивідуальним авторським вкрапленням. Лінгвісти зазначають: англійські тексти будь-якого жанру зазвичай динамічніші і містять менше термінології, ніж схожі українські тексти [2, с. 19].

Функціональне призначення вихідного тексту відіграє вирішальну роль у визначенні стратегії перекладу. Оскільки офіційно-діловий стиль використовується виключно в офіційних сферах, основна мета

документів полягає в передачі інформації та досягненні домовленостей між сторонами. З цього випливає головна вимога до якісного перекладу ділових текстів, а саме: необхідно максимально точно і зрозуміло відтворити зміст вихідного повідомлення.

Таким чином, якісний переклад англомовної ділової документації українською мовою вимагає дотримання кількох ключових критеріїв:

1. Літературність. Переклад повинен повністю відповідати загальноприйнятим нормам української літературної мови. Важливо уникати дослівного копіювання синтаксичних структур оригіналу.

2. Стислість. Усі положення оригінального документа повинні бути викладені максимально коротко і лаконічно, однак без втрати змісту.

3. Точність. Переклад повинен бути повним і відображати зміст оригіналу. Жодна частина тексту, включаючи написи на печатках, штампах або бланках, не повинна залишитися неперекладеною. Елементи, що не належать до основного тексту (наприклад, написи на штампах) або оформлені особливим чином (наприклад, рукописний текст), слід брати в дужки. Крім того, розташування елементів тексту в перекладі також повинні відповідати їхньому розташуванню в оригіналі (по центру, посередині тексту тощо) [1, с. 49].

4. Ясність. Стислість та лаконічність не повинні впливати на розуміння викладеної інформації. Переклад має бути легким для сприйняття та однозначним.

Як відомо, переклад англомовного тексту українською мовою зазвичай збільшує його обсяг, що може змінити розташування ідентичних частин тексту на сторінці. Тому перекладач повинен орієнтувати читача. Якщо оригінал і переклад друкуються на одній сторінці у два стовпці, слід починати кожен новий пункт з одного рядка. Зазвичай текст основною мовою або мовою нотаріального посвідчення розміщують у правому стовпці, а іншою мовою – у лівому. Якщо переклад друкується на окремих сторінках, необхідно обов'язково вказувати, якій сторінці оригіналу відповідає кожна сторінка перекладу.

Дотримання зазначених вимог допомагають забезпечити високу якість перекладу, яка є важливою для ділової документації.

Список використаних джерел

1. Крашеніннікова Т. В., Поповський А. М. *Українська мова (за професійним спрямуванням для юристів) курс лекцій*. Дніпропетровськ, 2010. 130 с.

2. Матузкова О. П., Гринько О. С., Горбатюк Н. О. *Стратегії та аналіз в усному та письмовому перекладі : метод. посіб.* Одеса : ОНУ, 2020. 67 с.

3. Михайленко О. А. *Поняття «перекладацькі стратегії» як складова стратегічної компетенції. Педагогічні науки.* 2014. Вип. 121. С. 148-154.

4. Ніколаєва Т. М. *Перекладацькі стратегії в англо-українському просторі. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації.* 2018. Том 29(68). № 1. С. 110-115.

МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД VS. ЛЮДСЬКИЙ ПЕРЕКЛАДАЧ: СПІВПРАЦЯ ЧИ КОНКУРЕНЦІЯ?

Ірина Змійова

*кандидат філологічних наук, доцент
професор кафедри германо-романської філології та перекладу
Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»
м. Харків, Україна*

Ірина Шевченко

*доктор філологічних наук, професор
завідувачка кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

Стрімкий розвиток цифрової комунікації та глобальне розширення інтернет-простору поставили письмовий переклад у центр міжмовної взаємодії, де оперативність локалізації мусить поєднуватися з точністю перекладу. Попри значний прогрес нейронних технологій, машинний переклад (МП) наразі доповнює, але не замінює людський. Дослідження доводять, що МП досі не здатен самостійно обробити фразеологізми, сленг, іронію чи особливості авторського стилю. Через це тільки перекладач-людина може передати усі мовні нюанси й прихований смисл; у точних галузях (медицина, право) навіть найточніший комп'ютерний переклад потребує багаторазової перевірки людиною. В фіційних рекомендаціях з перекладу підкреслюється, що письмовий переклад має здійснюватися кваліфікованим перекладачем; сам по собі машинний переклад буде недостатнім [1].